

THE IMPACT OF ACCOUNTING AUDIT ON MANAGEMENT DECISIONS

Selin SEFER*

Ünal Halit ÖZDEN**

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Analitiği Tezli Yüksek Lisans Programı, selinsefer9@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0059-0085

** Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, uozden@ticaret.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0924-4848

Received Date:13.02.2024

Accepted Date:07.04.2024

Copyright © 2024 Selin SEFER, Ünal Halit ÖZDEN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

This study aims to investigate the effects of the accounting audit system on management decisions in dynamic and expanding economic environments. Today, every decision made for large-scale and rapidly growing companies is vital for the future and sustainability of the company. In this context, accounting auditing guides the decision-making process by providing managers with information and ensuring that accurate financial reporting and processes are monitored. Our study includes a series of steps to understand the impact of accounting auditing on management decisions. First, audit, independent audit and decision-making processes are examined in detail. The focus is on how the audit process works, the role of independent auditors, and which stages of the decision-making process they affect. This study aims to contribute to businesses making more sound and informed decisions by examining the relationship between accounting audit and the decision-making process in depth.

Keywords: Decision Making, Internal Control, Auditing, Accounting, Independent Auditing, Ethics

JEL Clasifications: M21, M41

MUHASEBE DENETİMİNİN YÖNETİM KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ÖZET

Bu çalışma, dinamik ve genişleyen ekonomik ortamlarda muhasebe denetim sisteminin yönetim kararları üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Günümüzde büyük ölçekli ve hızla büyüyen şirketler için alınan her karar, şirketin geleceği ve sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda, muhasebe denetimi, yöneticilere bilgi sağlayarak ve doğru finansal raporlama ve süreçlerin izlenmesini sağlayarak karar alma sürecini yönlendirmektedir. Çalışmamız, muhasebe denetiminin yönetim kararları üzerindeki etkisini anlamak için bir dizi adım içermektedir. İlk olarak, denetim, bağımsız denetim ve karar alma süreçleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Denetim sürecinin ne şekilde işlediği, bağımsız denetçilerin rolü ve karar alma sürecinin hangi aşamalarını etkilediği üzerine odaklanılmıştır. Bu çalışma, muhasebe denetimi ve karar alma süreci arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyerek, işletmelerin daha sağlam ve bilinçli kararlar almasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karar Alma, İç Kontrol, Denetim, Muhasebe, Bağımsız Denetim, Etik

JEL Sınıflandırması: M21, M41

1.GİRİŞ

İşletmelerin iktisadi faaliyetlerine ilişkin kayıtlarını Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ)'ne uygun bir şekilde düzenlemek için muhasebe sistemi kullanılmaktadır. Muhasebe sisteminde oluşturulan kayıtların ilgili mevzuat ve GKGMİ'ne uygunluğunu araştırıp, onaylayan sistematik çalışmalar muhasebe denetimini ifade etmektedir. Şirketlerin karar alma mekanizmaları muhasebe denetiminin etkin olduğu ortamlarda daha güvenilir olacaktır. Bu nedenle muhasebe denetimi işletme yönetimlerinin karar alma süreçlerinde önemli rol oynamaktadır.

Denetimin görevi yalnızca işletme yönetimlerine bilgi sağlamak değil, işletme ile ilgilenen tüm taraflara doğru ve tarafsız bilgileri sunmaktır. Ülkemizde standart hale gelmiş bir denetim sisteminden söz etmek mümkün değildir. Denetim birimleri birbirinden bağımsız ve habersiz çalışmakta bu da kaynak ve zaman israfına neden olmaktadır (Güçlü, 2013: 63). Yönetimler alacakları kararlar açısından güvenilir bilgiye her zaman ihtiyaç duymaktadır. Bu durum kararlar alınırken bilgilerin bağımsız bir kişi tarafından denetlenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Karar alma sürecinde etkin bir iç kontrol sistemi ve bağımsız denetim, karar almadan önce oluşan belirsizlikleri gidererek yönetimlerin daha kolay ve sağlıklı karar almasına fayda sağlayacaktır. Ayrıca denetim alınan doğru kararlarla işletmenin etkinliğini ve verimliliğini artıracaktır. Bağımsız denetim sonuçları ile birlikte işletme yöneticileri, işletmenin gelecek hedeflerini nesnel ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı bulacaklardır. Bağımsız denetim raporu şirketlerin geleceği için alınması gereken kararlar konusunda yöneticilere yol gösterici olacaktır.

2.DENETİME GENEL BAKIŞ

Denetim; iktisadi faaliyet ve olaylara ilişkin iddiaların, önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçlarını ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreç olarak tanımlanabilir (Kaval, 2003: 19). Denetime genel manada bakıldığında, amaçlananın işletme veya ilgili kişilere bilgilerin güvenilirliği noktasında görüş bildirmek suretiyle yardımcı olmak şeklinde ifade edildiği görülmektedir (Bozkurt, 2009). Muhasebe denetimi, bir işletmenin belirlenen hedeflere ulaşmış veya ulaşmadığını veya bu hedeflere ne ölçüde ulaştığını değerlendiren bir sistemdir. Bu değerlendirme süreci, işletmenin finansal durumu, işleyişi ve performansı üzerinde bir denetim gerçekleştirerek yapılır. Denetim sürecinde elde edilen bilgiler, önceden belirlenmiş standartlar ve kriterlerle karşılaştırılarak objektif bir analiz yapılır.

Denetim, sadece bir kontrol mekanizması değil, aynı zamanda bir süreçtir. Bu süreç, titizlikle planlanır, uygulanır ve sonuçlarıyla birlikte bir rapor halinde sunulur. Denetimin amacı, işletmenin finansal raporlarının doğruluğunu sağlamak, iç kontrol sistemlerini değerlendirmek ve mevzuata uygunluğunu kontrol etmektir. Böylece, işletmenin güvenilirlik ve şeffaflık düzeyi artar, paydaşların güveni sağlanır ve riskler minimize edilir.

Muhasebe denetimi işletmeler için önemli bir araçtır ve yöneticilere işletmelerini etkin bir şekilde yönetme konusunda rehberlik sağlar. Denetim süreci, işletmenin faaliyetlerini izlemek, iyileştirmek ve sürdürülebilir bir şekilde büyümesini desteklemek için kritik bir rol oynar.

2.1. Denetim Türleri

Denetim, işletmelerin hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek için yapılan bir süreçtir. Bu süreçte elde edilen bilgiler belirlenmiş standartlarla karşılaştırılarak incelenir ve sonuçları raporlarla belgelenir.

Denetim üç temel türde incelenir:

Uygunluk Denetimi

İşletmelerin faaliyetlerinin belirlenen kurallara ve mevzuata uygunluğunu kontrol etmek amacıyla yapılır. Bu denetimde, işletmenin iç veya dış kaynaklardan gelen kurallara uygunluğu incelenir. Hukuka uygunluk denetimi, yetkili bir görevli tarafından belirlenmiş kurallara ve mevzuat hükümlerine uygun eylem ve işlemlerde bulunulup bulunulmadığının araştırılmasıdır. Bu görevli, örgüt içinden veya dışından olabilmektedir (Güredin, 2007: 17). Kamu yönetimi bağlamında düşünüldüğünde hukuka uygunluk denetimi, devlet işlerinin belirlenen kurallar dâhilinde yürütülüp yürütülmediğinin ortaya konulmasıdır (İnan, 1984: 93).

Faaliyet Denetimi

İşletmelerin faaliyetlerinin etkinliğini ve verimliliğini değerlendirmek için gerçekleştirilir. Faaliyet denetiminde, işletmenin belirlenmiş hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı incelenir. Örgütlerin performans dayalı olarak yönetilebilmesi için gerçekleşen performansın denetlenmesi gerekmektedir. Örgütlerde önemli bir rol oynayan (Daujotaite ve Macerinskiene, 2008: 178) performans düzeyinin denetlenebilmesi için de örgütlerin kurumsal bir stratejiye ve ölçülebilir hedeflerden oluşan göstergelere ihtiyaç bulunmaktadır (Coşkun, 2006: 6). Nitekim performans denetiminin yapılabilmesi için örgütün amaç ve hedeflerinin önceden ayrıntılı bir biçimde ortaya konulması gerekmektedir (Arslan, 2012: 74). Nitekim performans denetimi, belirli standartlar ve kriterlerden hareketle bir program veya eylemin incelenmesini gerçekleştirmektedir (Shand ve Anand, 1966: 60). Anlaşıldığı üzere performans denetimi, her şeyden önce bir karşılaştırma mantığına dayanmaktadır. Örgütün geçmiş dönemdeki amaç ve hedeflerinin verimlilik ve etkinlik düzeyi, dönem sonundaki performans standartları ile karşılaştırılarak değerlendirilmektedir (Cole, 1993: 191).

Mali Tablolar Denetimi

Bir işletmenin finansal tablolarının muhasebe standartlarına uygunluğunu değerlendirmek için yapılır. Bu denetimde, finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği incelenir. Mali denetim, mali nitelikte gerçekleştirilmiş faaliyet ve işlemlerin maliye biliminin gerektirdiği kurallara, mali kanunlara veya mali düşünce sistematığı içerisinde kurallara uygunluğunun araştırılması ve incelenmesi süreci olarak tanımlanabilmektedir (Erdem, 1993: 2). Diğer bir tanımla mali denetim, örgütün gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerine ilişkin olarak hesap ve işlemlerinin doğruluğunun, mali sistem ve tablolarının güvenli olup olmadığının araştırılması ve değerlendirilmesidir (Soydan, 2008: 40). Dolayısıyla bütçe işlemlerine ilişkin olarak mali denetimin konusunu, mali işlemler, kamu veya özel örgüte ait hesaplar ve raporlar oluşturmaktadır (Erdem, 1993: 2).

2.2. Denetçi Türleri

Denetim çalışmalarını yürütmek için denetçilere ihtiyaç vardır. Denetçiler, bağımsız denetçiler, iç denetçiler ve kamu denetçileri olarak üç temel kategoride incelenir.

Bağımsız Denetçi

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Kanunu'na göre yetkilendirilmiş kişilerdir. Finansal tabloların ve diğer finansal bilgilerin bağımsız bir şekilde denetlenmesinden sorumludurlar. Bağımsız dış denetçi, görevlendirildiği kurumun müşterilerine profesyonel hizmet sunan ve bireysel görev yürüten kişilerin yanı sıra, bir denetim işletmesinde faaliyette bulunan kişilerden oluşmaktadır (Güredin, 1982: 11-12). Bağımsız denetçiler, almış oldukları eğitimler, kazanmış oldukları deneyimler ve bağımsız olma niteliklerinin vermiş olduğu bilgi kapasitesi ve özellikleri itibarıyla görev ve faaliyetlerini en iyi seviyede yürütebilecek yetenek sahibi kişilerdir (Güredin, 2000: 9).

İç Denetçi

İşletmelerde iç denetim faaliyetlerini yürüten kişilerdir. Hata ve hilelerin tespit edilmesi ve önlenmesi için çalışırlar. Kamu yönetimi veya özel yönetimlerde, o yönetimin bir çalışanı, görevlisi veya memuru olarak görev yapan ve denetimle meşgul olan kişilere iç denetçi denmektedir (Erdoğan, 2005: 6). İç denetçi, yöneticiler ve ortaklara benzer biçimde, örgütlerde karar alma noktasında bulunan birimlere işlemler ve faaliyetler hakkında bilgi vermek amacıyla örgüt bünyesinde görev yapan görevlilerden oluşmaktadır (Altuğ, 2000: 5).

Kamu Denetçisi

Kamu kurumlarına bağlı olarak çalışan ve kamu yararına uygun denetimler yapan kişilerdir. Hem kamu kuruluşlarını hem de özel işletmeleri denetlerler. Kamu denetçileri, kamudan maaş alan (Güçlü, 2008: 9) ve dolayısıyla kamusal hizmet gören örgütlere bağlı olarak faaliyetlerini yerine getiren denetçilerdir. Bir takım devlet kurumları kapsamında görevlendirilmiş ve örgütlenmiş bu denetim birimleri veya kişileri, kamu veya özel yönetimlerin yasalara, yönetmelik düzenlemelerine, devletin saptamış olduğu ekonomi politikalarına ve ilgili kuruluşların kamu yararına yönelik faaliyetlerini izlemekte ve değerlendirmektedir (Güredin, 2000: 10). Ayrıca, kamu denetçileri, vergi yükümlerinin vergi kanunlarına uygun hareket edip etmediklerini ve daha önceden beyanda bulunmuş oldukları vaatlere uyup uymadıklarını denetlemektedir (Erdoğan, 2006: 8).

3. BAĞIMSIZ DENETİM

Bağımsız denetim (independent Audit), ortaklıkların ve Sermaye Piyasası Kurumlarının kamuya açıklanacak veya SPK'unca istenecek mali tablolarının, genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygunluğu ile bilgilerin doğruluğunun ve gerçeği dürüst bir biçimde yansıtıp yansıtmadığının, denetçiler tarafından denetim ilke ve kurallarına göre, defter, kayıt ve belgeler üzerinden incelenmesini ve tespit edilen sonuçların rapora bağlanmasıdır (Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ, Seri:X, No: 16, Md.2).

Bağımsız denetim, finansal bilgilerin güvenilirliğini ve doğruluğunu sağlamak için önemlidir. Şirketlerin ve kamu kurumlarının finansal tablolarının denetimi olarak ifade edilen bağımsız denetim kavramı (Porter, 2003: 7), finansal tablolarının incelenmesini gerektirdiği için kimi kaynağa göre finansal tablo denetimi olarak da ifade edilmektedir. (Lessambo, 2018: 5-6). Bağımsız denetim süreci dört ana safhada gerçekleşir:

1. Denetçinin Görevlendirilmesi: Denetim göreviyle ilgili anlaşmanın yapılması ve denetçinin seçilmesini kapsar.

2. Planlama Aşaması: Denetim sürecinin planlanması, denetlenecek işletme hakkında bilgi toplanması, önemlilik düzeyinin belirlenmesi ve denetim riski düzeyinin değerlendirilmesini içerir.

3. Uygulama Safhası: Planlama aşamasında belirlenen denetim programının uygulanması, çalışma dosyasının hazırlanması ve denetim tekniklerinin uygulanması bu safhada gerçekleşir.

4. Raporlama Safhası: Denetim sonuçlarının raporlanması ve ilgili taraflara bildirilmesini kapsar.

Bağımsız denetim sürecinin bu aşamaları, denetimin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlar ve hem denetçi hem de işletme için önemli bir rehberlik sağlar. Bu sürecin doğru ve titizlikle uygulanması, işletmelerin finansal güvenilirliğinin sağlanmasına ve işletme yönetimine güven vermesine yardımcı olur.

3.1. Bağımsız Denetimin Önemi ve Faydaları

Günümüzde iş dünyasında hızla artan rekabet ortamı ve karmaşık ekonomik yapılar, işletmelerin finansal yönetimlerini daha da önemli hale getirmektedir. Bu noktada, işletmelerin sağladığı mali bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, paydaşlar için hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, bağımsız denetim süreci, işletmelerin finansal tablolarının ve faaliyetlerinin tarafsız bir şekilde değerlendirilmesini sağlayarak güvenilirlik ve şeffaflık sağlar. Güvenilir olmayan bilgi, kaynakların etkin kullanımını engellemekte, topluma ve karar alıcının kendisine zarar vermektedir. Muhasebe işlemlerinin çokluğu ve karmaşıklığı, mali tablo kullanıcılarının işletmeden uzak olması, mali tablo kullanıcıları ile mali tablo hazırlayıcıları arasındaki çıkar çatışması ve bilgilerin alınacak kararlarla ilgili olması söz konusu bilgilerin kasıtlı veya kasıtlı olmadan yapılan hata ve yanlışlıkları içermesini mümkün kılmaktadır. (Güredin, 1999)

Bağımsız denetimin; denetlenen işletmeler, iş hayatının diğer üyeleri ve kamu kuruluşlarına sağladığı bazı yararlar bulunmaktadır. Denetlenen işletmeye sağladığı yararlar; finansal tabloların güvenilirliğini artırması, yolsuzluk, hata ve hileleri azaltması, kredi olanaklarının genişlemesi ve holding kuruluşlarda işletme politika ve yöntemlerinin tüm topluluk içinde uygulanmasıdır (Karacan ve Uygun, 2016: 34). Bağımsız denetim, işletmelerin finansal durumunu, faaliyetlerini ve mali tablolarını tarafsız bir şekilde değerlendirmek için kritik bir araçtır. Bu denetim süreci, işletmelerin faaliyetlerinin ve finansal raporlamalarının doğruluğunu sağlamak amacıyla belirlenen standartlara uygunluğunu değerlendirir. Bağımsız denetim, güvenilir finansal bilgilerin sağlanması ve işletmelerin karar alma süreçlerinde doğru bilgiye erişimini temin etmek için hayati bir rol oynar.

Bağımsız denetimin işletmeye sağladığı yararları genel olarak üç şekilde tasnif edilebilir (Pekiner, 1988: 9). Bunlar;

1-Üstlerin astlarının faaliyetlerini daha iyi değerlendirmek olanağı elde ettikleri gibi astların da üstlerin gelecekle ilgili planları ve bekleyişleri hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlayan haberleşme;

2-Astların üstler tarafından, işletme içi ve işletmeler arası mukayeseler yardımıyla uyguladıkları değerlendirme ve

3-Astları işletmenin genel amacı ışığında, faaliyetlerini en verimli şekilde yürütmek üzere özendirilmesi olarak ifade ettiği motivasyondur.

Sonuç olarak, denetim işletmelerin yönetim süreçlerini geliştirmek ve finansal bilgilerin doğruluğunu sağlamak için kritik bir öneme sahiptir. Denetçilerin objektiflik, bağımsızlık ve etik ilkeler doğrultusunda çalışmaları, işletmelerin güvenilirliklerini artırmak için temel bir adımdır.

3.2. Bağımsız Denetimde Kalite

Bağımsız denetim, bir doğruluk, uygunluk ve akılcılık sorgulaması olduğundan denetim faaliyetinin bizzat kendisinin de sorgulamasının yapılması bir zorunluluk olarak doğmaktadır (Başpınar, 2005). Bağımsız denetimde kalite ve güvenilirliğin sağlanması ise, daha önceden belirlenmiş olan ölçütlere uygunluğu ile mümkündür. Bu ölçütler GKGDS'dır (Güredin, 2010). GKGDS, denetim çalışmalarının kalitesini güvence altına alan standartlardır (Türker ve Pekdemir). Bu standartlar bağımsız denetim mesleğinin belirli bir disiplin içinde yürütülmesini sağlayarak, denetim sonuçlarından yararlanan kesimlere kaliteli ve güvenilir bir denetimin güvencesini verir (Kavut, 2000).

Denetim kalitesi, finansal tablolardaki önemli hataların tespit edilmesi ve raporlanması sürecinde belirleyici bir faktördür. Bu nedenle, denetim standartları ve bağımsız denetim sürecinin kalite kontrolü büyük önem taşır. Denetim kalitesinin sağlanması, işletmelerin finansal tablolarına duyulan güveni artırır ve paydaşların haklarını korur. Aynı zamanda, doğru bilgilerle donatılmış karar vericiler, işletmelerin sürdürülebilirliği ve yönetişiminde önemli rol oynar. Denetim kalitesi, DeAngelo (1981) tarafından “denetim hizmetlerinin kalitesi, belirli bir denetçinin hem müşteri işletmenin muhasebe sistemindeki bir ihlali fark etmesi hem de bu ihlali raporlaması için piyasa tarafından değerlendirilen ortak olasılık” olarak tanımlanmaktadır.

Bağımsız denetim sürecinde kalite kontrolü, önceden belirlenen standartlara uygunluğun incelenmesini kapsar. Bu kapsamda, denetim şirketlerinin ve denetçilerin mesleki standartlara uygun davrandığından ve yürürlükteki mevzuata uyduğundan emin olunmalıdır. Kalite kontrol sistemi, denetim şirketlerinin bu standartlara uyumunu sağlamak ve sürekli olarak iyileştirmek için önemli bir araçtır.

Sonuç olarak, kaliteli bir bağımsız denetim süreci, işletmelerin finansal tablolarına duyulan güveni artırır ve paydaşların haklarını korur. Bu süreç, işletmelerin başarılı yönetimine ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunurken, denetim şirketlerinin itibarını korur ve güvenilirliğini artırır. Kaliteli bir denetim süreci, işletmelerin ve toplumun çıkarlarına hizmet eder ve finansal piyasaların sağlıklı işleyişine katkıda bulunur.

4. GENEL KABUL GÖRMÜŞ DENETİM STANDARTLARI (GKGDS)

Denetim, işletmelerin finansal durumlarının ve faaliyetlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için kritik bir süreçtir. Bu sürecin etkin ve güvenilir bir şekilde yürütülmesi için Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları (GKGDS) belirlenmiştir. GKGDS, denetçilerin taşıması gereken özellikleri, yapmaları gereken asgari çalışmaları ve denetim raporlarında bulunması gereken unsurları belirleyen ilkelere sahiptir.

Standart, kelime anlamı olarak amaca ulaşma noktasında gidilmesi gereken yön veya bir takım amaç ve hedeflere ulaşmak için ne gerekiyorsa onları uygulamak, işi kaliteli ve doğru yapma çabalarının tümü olarak ifade edilebilmektedir (Khan, 1995: 22). Nitekim denetim

standartları, denetimin nasıl yapılması gerektiğini gösteren standartlardan oluşmaktadır (Dye, 1993: 888). Denetim, genel olarak standartlara uygunluk için gerçekleştirilen bir faaliyettir (Arslan, 2002: 81). Denetim standartları, denetçilerin mesleki sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olurken, denetim faaliyetlerinde uygulanacak yöntemleri ve çalışmalarını belirler. Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları, denetçinin kişisel gelişimine yönelik standartlar ve çalışma ve raporlama alanının düzenlenmesi ile ilgili olan standartlar olmak üzere ana iki kısımda incelenmektedir (Blough, 1949: 266). Ancak genel kullanılış biçimiyle denetim standartları, genel standartlar, çalışma alanı standartları ve raporlama standartları olarak üç kısımda açıklanmaktadır (Erdoğan, 2002: 58).

Genel Standartlar

Denetçilerin eğitim ve deneyime sahip olmaları, bağımsızlık göstermeleri ve mesleki özeni göstermeleri gerektiğini belirtir.

Çalışma Alanı Standartları

Denetim sürecinin planlanması, iç kontrol sisteminin incelenmesi ve kanıt toplama gibi aşamalarını kapsar.

Raporlama Standartları

Denetim raporlarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğunu, tutarlılığını, tam açıklamayı ve görüş bildirmeyi içerir.

5. ETİK KAVRAMI VE MUHASEBE DENETİM MESLEĞİNDEKİ ÖNEMİ

Etik kavramı temelinde sorumluluk duygusunu barındırmaktadır. Sorumluluk anlayışında geçmişte olup bitenlerin sorumlusu olmaktan çok, geleceğe dönük olarak alınması gereken önlemleri almak güdüsü söz konusudur (Keleş ve Hamamcı, 2002: 235). Bu doğrultuda toplumda bulunan her bireyin sorumluluk olarak ifade edebileceğimiz bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. Etik davranışları belirleyen etik ölçüler, zaman içerisinde toplumsal dinamiklere paralel olarak değişebilir. Bu nedenle etik davranışlar dinamiktir (Kuçuradi, 1998).

Meslek etiği, bir mesleğin icrası esnasında toplum yararı gözetilerek uyulması gereken davranış kuralları olarak tanımlanabilmektedir. Meslek etiğinin en önemli yanlarından biri, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı meslekte çalışan bireylerin bu davranış kurallarına uygun davranmalarının gerekli olmasıdır (TESMER). Muhasebede etik, ruhsatlı meslek mensuplarının yeterlilik, güvenilirlik, tarafsızlık, bağımsız karar alabilme, kendi kendilerini denetlemelerinin ve dürüstlüğüünün simgesidir. Diğer bir ifadeyle muhasebede etik, kanunlara uygun işlemlerin yanı sıra toplumun güncel değer yargılarını da dikkate alarak güvenilir bilgilerin sunulması için uyulması gereken kurallar bütünü şeklinde ifade edilebilir (Daştan, 2009:285).

Meslek etiğiyle ilgili olan temel ilkelerin bir kısmı toplumsal vicdana, bir kısmı da söz konusu mesleğin bağlı bulunduğu oda, dernek, cemiyet, birlik vb. örgütlerin düzenlemiş olduğu yazılı kurallara dayanır (Kutlu,2008: 174). Bu bağlamda mesleki etik davranışa etki eden faktörler; kişisel ahlak, sosyal çevre ve örgüt kültürü olarak sıralanabilir. Şüphesiz ki kişilerin mesleklerini icra ederken etik ya da etik dışı çalışması, hayatlarını sürdürdükleri ailelerinden ve sosyal çevrelerinden, çalıştığı kurumun kendine has kurallarından ve sahip oldukları kişisel özelliklerinden ve ahlaki değerlerinden etkilenecektir (Akyel,2020: 118).

Muhasebe ve denetim mesleği, işletmelerin finansal durumunu kaydetme, raporlama ve denetleme gibi önemli görevleri yerine getirirken etik değerlere büyük önem verir. Mesleki etik,

bu mesleğin icrası sırasında toplum yararını gözeterek uyulması gereken davranış kurallarını belirler. Bu kurallar, dünya genelinde aynı mesleği icra eden bireylerin benzer şekilde davranmalarını sağlar ve toplumsal güvenin korunmasına yardımcı olur.

Muhasebe mesleğinin sadece teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren bir meslek olmadığı unutulmamalıdır. Meslek mensuplarının, bilgi ve yeteneklerini mesleki etik çerçevesinde kullanmaları önemlidir. Bu, işletmelerin finansal bilgilerinin doğru ve güvenilir bir şekilde raporlanmasını sağlar ve toplumun güvenini korur.

Sonuç olarak, muhasebe ve denetim mesleğinde etik, işletmelerin finansal durumlarını doğru bir şekilde yansıtan, güvenilir ve adil bir ortamın oluşturulmasına katkıda bulunan temel bir prensiptir. Bu nedenle, meslek mensuplarının etik değerlere uygun davranmaları ve mesleki standartlara bağlı kalmaları büyük önem taşımaktadır.

5.1. Muhasebe Mesleğinde Etik Kurallar ve Düzenlemeler

Muhasebe meslek etiği, iş dünyasındaki ilişkileri düzenleyen temel ilke ve kuralları içerir. Bu etik kurallar, meslek mensuplarının işlerini dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve gizlilik prensipleri doğrultusunda yürütmelerini sağlar. Uluslararası alanda muhasebe meslek etiği ile ilgili önemli düzenlemeler, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'de de çeşitli kurumlar ve meslek örgütleri tarafından muhasebe meslek etiği ile ilgili düzenlemeler ve standartlar belirlenmiştir.

Muhasebe mesleğine yönelik toplumsal güvenin korunması ve toplumda mesleğin kredibilitésinin artırılması, mesleği icra eden muhasebe meslek mensuplarının, mesleğin icrası ile ilgili yasal düzenlemelere uymasının yanı sıra etik değerlere sahip olmasına da bağlıdır. Her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinin de kendine özgü hukuki çerçevede yasalaştırılmış kurallarının yanı sıra muhasebe meslek örgütleri tarafından yazılı kurallara dönüştürülmüş etik ilke ve kuralları mevcuttur (Sakarya ve Kara, 2010).

Muhasebe mesleğinde etik, kanunlara uygun işlemlerin yanı sıra, toplumun güncel değer yargılarına da önem vererek güvenilir bilgilerin topluma sunulmasıdır (Gül ve Ergün, 2004:57).

Türkiye'de de muhasebe meslek etiği ile ilgili düzenlemeler, Maliye Bakanlığı, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odalar Birliği (TÜRMOB), Sermaye Piyasası Kurulu, İç Denetçiler Enstitüsü ve Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) gibi kurumlar tarafından yapılmıştır. Bu düzenlemeler, meslek mensuplarının etik davranışlarını belirlemek ve mesleki standartları yükseltmek amacıyla oluşturulmuştur.

6. KARAR ALMA SÜRECİ

“Karar” Türk Dil Kurumu tarafından, “Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı, herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı, hüküm, değişmeyen, düzenli durum, düzenlilik, yöntemlilik, değişmez olma, tam ölçüsünde ne az ne çok” olarak tanımlanmıştır. “Karar alma” ise “bir davayı, bir sorunu sonuca bağlamak, bir davayı, bir sorunu çözümlenmek, sonuçlandırmak, bir konu üstünde kesin hükme varmak, birçok seçenek içinden birini seçmek, bir mesele hakkında karara varmak kararlaştırmak, karar birimlerinin belirlenmiş bir ya da daha fazla amaca ulaşmak için var olan çeşitli seçenekler arasında seçim yapmalarına yönelik davranış biçimi” olarak tanımlanmıştır (TDK Sözlük, 2005).

Karar verme süreci, bireysel veya kolektif olabilir. Bireysel karar verme veya alma süreci, karar alıcının amacı, kullandığı model, sorumluluk anlayışı gibi birçok etmenin yanı sıra karar veren bireyin bilgi birikimi, etik hassasiyeti, yeterliliği, sezgisi ve duygusal yönleri gibi özellikleri de etkili olmaktadır. Kurumsal veya idari kurulların karar verme sürecinde kurumun misyonu, vizyonu, kurumsal kapasitesi, bütçesi, yöneticilerin yeterliliği, yürütülen politikaların belirleyiciliği gibi birçok unsur göz önünde bulundurulmaktadır (Ünnü, 2004).

İşletmelerin başarılı olabilmesi ve faaliyetlerini sürdürebilmesi için etkili bir karar alma süreci gereklidir. Karar alma, işletmenin geleceğini belirleyen ve hedeflerine ulaşmasını sağlayan önemli bir süreçtir. Bu süreçte karar alan kişilerin nitelikleri, kararın kapsamı ve karar alma türleri gibi faktörler büyük öneme sahiptir.

Karar alma sürecinde karar verme mekanizmasında bulunanlar çeşitli risklere sebep olabilecek bu hususları göz ardı etmemelidirler: Karar alma sürecinde çok acele etmemek, çok geç hareket etmek, öncelik sıralamasını göz ardı etmemek, yapılan hataların kabullenilmemesi ve karar alma mekanizmasında olanların kimseye danışmaması gibi konular çeşitli riskli durumları meydana getirebilmektedir (Dawson, 1995, s.168). Kararı alan kişilerin nitelikleri, alınan kararların etkinliğini ve verimliliğini etkileyebilir. Öngörü yeteneği, araştırma yapabilme becerisi ve mevcut şartları doğru değerlendirme yeteneği, alınan kararların başarısını belirleyen önemli faktörlerdir. Bununla birlikte, karar alma sürecindeki kapsam ve türler de önemlidir.

Kararlar genellikle üç ana kategoriye ayrılır: stratejik, yönetsel ve operasyonel kararlar. Stratejik kararlar, işletmenin üst düzey yönetimi tarafından alınan ve uzun vadeli planları içeren kararlardır. Bu kararlar, işletmenin amaçlarını belirlemek ve politikalarını oluşturmak için kullanılır. Yönetsel kararlar, bir işletmenin yapılanmasını ve kaynaklarının planlanmasını içerirken, operasyonel kararlar günlük işletme faaliyetlerini yönlendirir.

Tüm bu faktörler göz önüne alındığında, işletmelerin başarılı olabilmesi için etkili bir karar alma sürecine ve doğru karar türlerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu süreç, işletmelerin rekabet avantajı elde etmelerine ve sürdürülebilir bir başarı sağlamalarına yardımcı olabilir.

6.1. Karar Alma Sürecinin Evreleri

Karar alma, günlük yaşamımızda sürekli karşılaştığımız bir durumdur ve bazen hayatımızı büyük ölçüde etkileyebilir. Bir karar alıcı, genellikle birden fazla seçenek arasından en uygun olanı seçerek kararını verir. Şirket yönetimlerinde alınan kararlar ise sektör, ekonomik durum ve geleceğe yönelik hedefler gibi faktörler göz önünde bulundurularak değerlendirilir.

Karar alma süreci genellikle belirli adımları içerir:

Sorunun Tanınması ve Tanımlanması

İlk adım, bir sorunun ya da ihtiyacın farkına varmak ve bu sorunu açıkça tanımlamaktır. Örneğin, bir yönetici işten çıkma oranlarının arttığını fark edebilir.

Alternatif Çözümlerin Geliştirilmesi

Bu aşamada seçeneklerin ve alternatiflerin neler olduğu belirlenmektedir. Alternatifler genellikle kullanılacak iki yoldan birini ifade ederken, seçenekler ise kullanılacak daha çok yolu ifade etmektedirler (Adair, 2000). Bu aşamada genellikle yaratıcılığa ve hayale gereksinim duyulmakta ve olabildiğince çok seçenek ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Fakat karar vericiler daha az zaman harcamak için var olan bilgiler arasından en uygununu ortaya koyma eğilimi gösterebilmektedirler (Northcraft ve Neale, 1990, 180).

Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Geliştirilen alternatif çözümler değerlendirilir. Her birinin avantajları, dezavantajları ve olası sonuçları göz önünde bulundurulur. Bu aşamada seçeneklerin irdelemesi yapılmaktadır (Hoy ve Tarter, 2004). Ancak bu durum karar vermek değildir. Daha iyi karar verebilmek için karar vericiye yardımcı olan analiz aşamasıdır (Goodwin ve Wright, 2004).

En Uygun Alternatifin Seçilmesi

Karar bu aşamada verilmektedir. Seçenekler alternatiflere dönüşmekte, karar verici bunlardan belirlenmiş amaç ya da hedef için en uygun olanını seçmektedir. Karar verici tarafından alternatiflerden uygun olanın seçimi karardır. Uygun seçim, dikkatli bir muhakeme ile bütün gerçekler göz önüne bulundurularak yapılmalıdır (Lewis ve diğ., 2003, 185). Alternatiflerden uygun olanı bulmak zor bir eylemdir. Zira önce bulunabilecek tüm çözüm yollarını bilmek yani onlardan haberli olmak gerekmektedir (Ertürk, 1995, 194).

Kararın Uygulanması

Bu aşama karar vericinin aldığı kararı uygulamaya koyduğu aşamadır. Alınan kararı uygulamaya koymak en uzun zaman alan aşamadır (Drucker, 2001). Uygulama aşamasında pek çok zorlukla karşılaşılabilir ya da alınan karar uygulamaya konmamış olabilir. Zorluklar için önlem alınabilir. Ancak karar uygulamaya konmamış ise bu durumda seçim yapmanın hiçbir anlamı kalmayacaktır. Böylece tüm süreç boşuna harcanan zaman, emek ve hayal kırıklığından öteye gidemeyecektir. Karar verme sürecinde kararın uygulanması, karar verme ve kararın sonuçlarını değerlendirme arasında bir köprü görevi yapmaktadır (Lewis ve diğ., 2003, 185).

Karar Sonuçlarının İzlenmesi

Kararın uygulanmasının ardından, elde edilen sonuçlar izlenir ve değerlendirilir. Başarılar ve başarısızlıklar belirlenir ve gelecekteki karar alma süreçleri için öğrenilen dersler çıkarılır. Karar alma süreci, etkili yönetim için önemli bir unsurdur ve belirlenen adımların doğru bir şekilde takip edilmesi gereklidir. Bu adımlar, işletmenin sorunlarına hızlı ve etkili çözümler bulmada yardımcı olabilir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Şirketlerin başarısı, etkili karar alma süreçlerine dayanır. Bu süreçlerin temelinde, güvenilir finansal bilgilerin değerlendirilmesi ve doğru stratejilerin belirlenmesi yatar. Muhasebe denetimi ve bağımsız denetim, yöneticilere bu süreçlerde önemli ölçüde fayda sağlar.

Muhasebe denetimi, bir şirketin mali tablolarının ve finansal bilgilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için yürütülen bir süreçtir. Bağımsız denetçiler, şirketin iç kontrol sistemlerini değerlendirir ve bu sistemlerin etkinliğini belirler. Sağlıklı bir iç kontrol sistemi, denetçilerin çalışmalarına yardımcı olarak denetim sürecinin daha aktif ve hızlı ilerlemesine olanak tanır.

Alınan kararlar, bir şirketin geleceğini şekillendirir ve bir dizi sonuçla beraber gelir. Bu nedenle, karar vermeden önce şirketin mali durumu titizlikle incelenmeli ve gelecek hedefler göz önünde bulundurulmalıdır. Muhasebe denetimi, yöneticilere bu süreçte kritik bir rehberlik sağlar. Denetlenen finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği, yöneticilerin doğru kararlar almasına yardımcı olur. Ayrıca, bağımsız denetim, şirketin iç kontrol sistemlerini değerlendirerek zayıf noktaları belirler ve iyileştirme önerileri sunar. Bu da şirketin risklerini azaltır ve daha sağlam karar alma süreçleri oluşturur.

Muhasebe denetimi ve bağımsız denetim, işletmelerin sürdürülebilir bir başarı elde etmelerine katkıda bulunur. Doğru ve güvenilir finansal bilgiler, şirketin sağlıklı bir şekilde büyümesini sağlar. Aynı zamanda, iç kontrol sistemlerinin etkinliği, şirketin operasyonel verimliliğini artırır ve riskleri azaltır. Sonuç olarak, denetim süreçleri, yöneticilere güvenilir bir temel sağlayarak karar alma süreçlerini destekler ve şirketin uzun vadeli başarısını güvence altına alır.

REFERENCES

- Adair, J. (2000). Karar Verme Ve Problem Çözme. (Çev. N. Kalaycı). (Ed. M. T. Atay). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akyel, N. (2020). Etik-Muhasebe ve Denetimde Mesleki Etik, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Altuğ, F. (2000). Mali Denetim, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Arslan, A. (2012). Kamu İdarelerinde Stratejik Planlama Performans Programı Faaliyet Raporlaması İç Kontrol Sistemi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Arslan, A. (2002). “Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik Ve Denetim”, Maliye Dergisi, Sayı: 140, Ss.1-14.
- Bağımsız Denetim Yönetmeliği (2012). T.C. Resmi Gazete, 28509, 26 Aralık 2012.
- Blough, C. G. (1949). Auditing Standards And Procedures, The Accounting Review, Vol. 24, No. 3, 265-271.
- Başpınar, A. (2005). Türkiye’de Ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. Maliye Dergisi.
- Bozkurt, N. (2009). İşletmelerin Kara Deliği Hile Çalışan Hileleri, İstanbul: Alfa Basım Yayım, İstanbul.
- Cole, G. A. (1993). Management: Theory And Practise, DP Publications Ltd., Fourth Edition, London.
- Coşkun, A. (2006). Stratejik Performans Yönetimi ve Performans Karnesi, Literatür Yayınları: 430, 1. Baskı, İstanbul.
- Daştan, A. (2009). Etik Eğitiminin Muhasebedeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlemesi, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 26(1), 281-311.
- Daujotaite, D., Macerinskiene, I. (2008). Development Of Performance Audit In Public Sector, 5th Internatioal Scientific Conference Business And Management, 16-17 May, Vilnius.
- Dawson, R. (1995), Güvenli Karar Alma, Çev: Eshar-Ziya Kütevin, İstanbul.
- Deangelo, L.E. (1981). Auditor Size And Audit Quality. Journal Of Accounting And Economics, 3, 183-199.

- Drucker, P. F. (2001). Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, Karar Alma (Çev. A.Kardan). Etkin Karar. İstanbul: Bzd Yayın Hizmetleri.
- Dye, R. A. (1993). “Auditing Standards, Legal Liability, And Auditor Wealth”, Journal Of Political Economy, Vol: 101, No: 5, 887-914.
- Erdem, M. (1993). Kamu Mali Denetimi, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Erdoğan, M. (2005). Denetim, Maliye Ve Hukuk Yayınları, 2. Baskı, Ankara.
- Erdoğan, M. (2006). Denetim, Maliye Ve Hukuk Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- Erdoğan, M. (2002). “Muhasebe, Denetim Ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği”, Doğuş Üniversitesi Dergisi, Sayı: 5, 51-63.
- Ertürk, M. (1995). İşletmelerde Yönetim Ve Organizasyon. İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım A.Ş.
- Güçlü, F. (2013). Muhasebe Denetimi, İlkeler Ve Teknikler, 4. Baskı, Detay Yayınları, Ankara.
- Güçlü, F. (2008). Muhasebe Denetimi İlkeler Ve Teknikler, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Gül, K., Ergün, H. (2004). Muhasebe Mesleğinde Etik, Muhasebe Ve Denetime Bakış Dergisi, 11, 53-77.
- Güredin, E. (2007). Denetim Ve Güvence Hizmetleri Smm Ve Ymm'lere Yönelik İlkeler Ve Teknikler, Arıkan Basım Yayın Dağıtım, 11. Baskı, İstanbul.
- Güredin, E. (1982). Denetim İlkeleri Ve Teknikleri, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2985, Formül Matbaası, 1. Baskı, İstanbul.
- Güredin, E. (2000). Denetim, Beta Basım Yayım, 10. Baskı, İstanbul.
- Güredin, E. (2010). Denetim Ve Güvence Hizmetleri. 13.Bs. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Goodwin, P., Wright, G. (2004). Decision Analysis For Management Judgment. West Sussex:Johnwiley & Sons Ltd.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J. (2004). Administrators Solving The Problem Of Practice.
- İnan, A. (1984). “Etkenlik Denetiminin Sayıştay'da Gerçekleştirebilme Koşulları”, Amme İdaresi Dergisi, 17(4), 1-19.
- Karacan, S. (2016). Uygun Rahmi, Denetim Ve Raporlama, Umuttepe Yayın No: 70, İşletme-Ekonomi Dizisi: 28, 2. Baskı, Umuttepe Yayınları, İzmit/Kocaeli.
- Kaval, H. (2003). Muhasebe Denetimi. Ankara: Akademik Yayınları.
- Kavut, L. (2000). Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları Ve Türkiye'- Deki Durumu. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. Sayı:4, 9-28.
- Keleş, R., Hamamcı, C. (2002), Çevre Bilim, İmge Kitabevi, Ankara.

- Khan, M. A. (1995). “Yeni Başlayanlar İçin Denetime Giriş”, Çev. Faruk Eroğlu, Sayıştay Dergisi, Sayı: 19, 15-30.
- Kuçuradi, I. (1998), Uludağ Konuşmaları Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Felsefe Dizisi, Ankara.
- Lessambo, F. I. (2018), Auditing, Assurance Services, And Forensics. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-90521-1>.
- Lewis, P. S.; Goodman, S. H., Fandt P. M. (2004). Management Challenges İn The 21st Century.St.Paul: West Publishing Company.
- Northcraft G.B., Neale, M. A. (1990). Organizational Behavior. Orlando: The Dryden Press.
- Pekiner, K. (1988). İşletme Denetimi, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi,Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No:55, İstanbul.
- Porter, B. (2003), Principles Of External Auditing, Second Edition, John Wiley & Sons Ltd., İngiltere.
- Sakarya, Ş., Kara, S. (2010), “Türkiye’de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler Ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması” Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,12(18), 57-72.
- Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ (22570, Seri: X, No: 16, 4 Mart 1996). T.C Resmi Gazete.
- Shand, D., Anand, P. (1996). Performance Auditing İn The Public Sector, Approaches And Issues İn Oecd Member Countries, Performance Auditing And The Modernisation Of Government, Puma-Oecd, France.
- Soydan, K. (2008). “İç Denetim Nedir?”, Orman Mühendisliği Odası, Sayı:1, 1-18.
- TÜRMOB, TESMER, “Denetim”, www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/074/muhasebe%20denetimi.pdf, (Erişim Tarihi: 05.11.2023).
- Türker, M., Pekdemir, R. (2002). Uluslararası Denetim Standartları, Türkiye Uygulaması Ve Beklentiler. 17. Türkiye Muhasebe Kongresi, Muhasebe, Vergi Ve Denetimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul, 1-16.
- Ünnü, N. A. A. (2014). “Rasyonel” Perspektif Işığında Karar Verme Eylemi: Nitel Bir Analiz. Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 12(24), 91-116.